

Primjedbe uz Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iznesene u javnoj raspravi na Fakultetu političkih znanosti

U potpunosti podržavamo stav rektora i Senata Sveučilišta u Zagrebu da bi cjelovitim izmjenama relevantnih zakona trebalo pristupiti nakon usvajanja Strategije razvoja znanosti i visokog školstva u Republici Hrvatskoj. Stoga se u komentaru i primjedbama usredotočujemo samo na nekoliko najvažnijih članaka predloženog zakona.

Uz čl. 14.

U načelu podržavamo intenciju da se u stručnim povjerenstvima za izbor u znanstvena zvanja da pretežita uloga članovima izvan znanstvene organizacije u kojoj je pristupnik zaposlen. Eksternalizacija ocjenjivanja znanstvenog rada pristupnika povećava izgleda za objektivno ocjenjivanje pristupnika. Upozoravamo, međutim, da u nekim znanstvenim poljima u Hrvatskoj ne postoji dovoljno diverzificirana struktura znanstvenih institucija: primjerice, Fakultet političkih znanosti u Zagrebu jedina je visokoškolska institucija te vrste u Hrvatskoj, a ne postoji nijedan znanstveni institut isključivo politološkog profila (samo je Institut za međunarodne odnose u Zagrebu djelomice politološki profiliran). Stoga je nužno predvidjeti mogućnost sudjelovanja umirovljenih znanstvenih savjetnika u postupku izbora odnosno regulirati sudjelovanje znanstvenika iz inozemstva.

Uz čl. 18.

Smatramo da ukidanje obveze reizbora odnosno napredovanja u više zvanje nije dobro rješenje. Ova promjena praktički otvara mogućnost da pristupnik svoju cjelokupnu znanstveno-nastavnu karijeru provede u prvom zvanju, tj. kao znanstveni suradnik odnosno docent. Ako je intencija zakona bila otvoriti prostor za primanje mladih znanstvenika na surednička odnosno docentska mjesta, onda je ova odredba izravno suprotna toj intenciji.

Uz čl. 19.

Prije svega, formulacija ovog članka odnosi se samo na znanstveno-istraživačke institucije, ne i na visokoškolske ustanove („ravatelj instituta“, „znanstveno radno mjesto“, a nema govora o dekanima i znanstveno-nastavnim radnim mjestima). To treba ispraviti tako da obuhvati sve institucije u sustavu znanosti i visokog školstva.

Ako se umjesto obveze napredovanja u viša znanstvena zvanja uvodi tek obveza podnošenja izvješća o radu svake tri godine (u komentaru uz prethodni članak već smo rekli da ukidanje obveze napredovanja ne smatramo dobrim rješenjem), onda smatramo da kriterije i sadržaj tog izvješća svakako treba standardizirati za pojedina znanstvena područja, a ne smije ih se prepustiti općim aktima znanstvene odnosno visokoškolske institucije, jer ovo potonje otvara mogućnost razvodnjavanja kriterija i nedostatne objektivnosti (a to je suprotno logici kojom se u čl. 14 predlaže da većinu članova povjerenstva za izbor u više zvanje čine znanstvenici izvan organizacije u kojoj je zaposlen pristupnik). Uz dovoljno stroge i objektivne kriterije za podnošenje izvješća može se postići obveza da se ispune kriteriji za izbor u više znanstveno zvanje.

Podržavamo izjednačavanje znanstvenih djelatnika s ostalim zaposlenima u pogledu dobi obveznog umirovljenja, dakle suglasni smo da i za znanstvene savjetnike odnosno profesore u trajnom zvanju to bude 65 godina života. Istodobno smatramo da zakon eksplicitno treba omogućiti izjednačavanje znanstvenika s drugim zaposlenicima u jednom drugom pogledu: zakon treba eksplicitno omogućiti da umirovljeni znanstvenici odnosno profesori iz vlastitih sredstava znanstvenog instituta ili visokog učilišta putem ugovora o djelu odnosno o autorskom djelu mogu biti angažirani u nastavi, osobito na poslijediplomskoj razini, odnosno kao mentori doktoranada i kao članovi povjerenstava za izbor u znanstvena zvanja. Tim bi se zakonskim rješenjem postigao cilj da se državni proračun rastereti, a da se istodobno visoka učilišta u nedostatku nastavnika/ mentora/ članova stručnih povjerenstava u određenim deficitarnim područjima mogu osloniti na umirovljene profesore odnosno znanstvene savjetnike.

Uz čl. 20. i čl. 64.

Ne podržavamo rješenje koje unosi dodatnu neizvjesnost za znanstvene novake-asistente prilikom prelaska u zvanje višeg asistenta odnosno postdoktoranda (po novoj nomenklaturi). Smatramo da treba zadržati postojeće rješenje koje omogućuje da znanstveni novaci-asistenti po stjecanju doktorata znanosti mogu prijeći u zvanje višeg asistenta odnosno postdoktoranda na rok od četiri godine, i to bez natječaja odnosno bez neizvjesnosti hoće li se odobriti odgovarajuće radno mjesto. Sustav visokog školstva trenutno nije dovoljno razvijen da bi se ideja novog javnog natječaja uspješno primijenila. Prijedlog izmjena zakona nije dovoljno jasan, tj. nejasno je kad se predviđa raspisivanje javnog natječaja za mjesto postdoktoranda: raspisuje li se ono automatski u trenutku kada asistent doktorira ili kada postoji potreba za postdoktorandom? Nejasno je i što će biti s radnim odnosom novaka. U dosadašnjem sustavu

dva tipa suradničkog radnog odnosa (asistent i viši asistent) bila su povezana bez prekida radnog odnosa, pa radno mjesto višeg asistenta na neki način djeluje kao prijelazno rješenje za novaka i instituciju do stjecanja uvjeta za docentsko mjesto koje je vezano za javni natječaj. Uvođenjem točke prekida u taj dosad kontinuirani odnos, stvara se rizik i od prekida radnog odnosa između dvije razvojne faze znanstvene-nastavničke karijere: asistentske i postdoktorandske. Taj prekid, s obzirom da znanstvena organizacija za otvaranje javnog natječaja za poziciju postdoktoranda koju sama ne financira treba osigurati i suglasnost ministarstva, za asistenta može značiti duže razdoblje prekida radnog odnosa, sve dok procedura traje. Dodatan problem je i pretpostavka da će se nova mjesta financirati iz znanstvenih projekata čija budućnost još nije definirana. I naposljetku, iako je u kontekstu spomenutih problema ovo manje bitan detalj, ne vidimo potrebu za izmjenom terminologije suradničkih zvanja i radnih mjesta. Pojam „postdoktorand“, kao posuđenica iz engleskog jezika (post-doctoral student ili post-doctoral fellow) ni u kom slučaju ne odgovara sadržaju predloženog radnog mjesta. U anglosaksonskoj terminologiji „postdoctoral fellow“ rijetko surađuje u izvođenju nastave, njegova jedina obaveza je istraživački rad na projektu na koji je primljen i osobni znanstveni razvoj, te je osnovni kriterij evaluacije ugovora za takvo mjesto određen broj (dogovoren ugovorom o stipendiranju ili ugovorom o radu) objavljenih znanstvenih radova/završenih znanstvenih projekata. Vjerujemo da pojam „višeg asistenta“, naravno uz detaljniju razradu prava i obaveza, i dalje bolje odgovara zamišljenoj funkciji.

Bilješku sastavio

prof. dr. sc. Nenad Zakošek, dekan